

POSTANOWIENIE

22 sierpnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Mariusz Załucki

na posiedzeniu niejawnym 22 sierpnia 2023 r. w Warszawie,
w sprawie z powództwa M. K. i A. K.
przeciwko B. spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej B. spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z 5 sierpnia 2022 r., I ACa 711/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od pozwanej na rzecz powodów kwotę 5 400 (pięć tysięcy czterysta) złotych zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego postanowienia pozwanej do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 5 sierpnia 2022 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach oddalił apelację pozwanego B. S.A. z siedzibą w W. od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z 30 marca 2021 r., wydanego w sprawie z powództwa M. K. i A. K. o ustalenie i zapłatę.

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący przedstawił Sądowi Najwyższemu następujące zagadnienia prawne:

1. Czy w odniesieniu do przesłanek „kształtowania praw i obowiązków konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając

jego interesy" z art 385¹ § 1 k.c. w zw. z treścią art. 385² k.c. w ramach sporów powstałych na tle umów kredytu powiązanych z walutą obcą (tzw. umów kredytów denominowanych albo umów kredytów indeksowanych), dokonując oceny spełnienia tychże przesłanek w ramach konkretnej sprawy, należy brać pod uwagę powszechne zasady i standardy informowania konsumentów o ich prawach i obowiązkach, które były przyjęte jako zwyczaj i obowiązywały w chwili zawarcia umowy kredytu? Tym samym, czy w przypadku jeżeli konsument został poinformowany o charakterze umowy kredytu powiązanej z walutą obcą (umowy denominowanej albo umowy indeksowanej) w sposób odpowiadający standardom rynkowym z chwili zawarcia umowy kredytu, to nie jest możliwym stwierdzenie, iż umowa kredytu lub regulamin do takiej umowy zawiera postanowienia niedozwolone, oceniane z perspektywy świadomości konsumenta co do skutków zawieranej umowy? Jak również czy niespełnienie jakichkolwiek obowiązków informacyjnych jest od razu równoznaczne ze spełnieniem przesłanek z art 385¹ § 1 k.c.?

2. Czy w świetle oceny spełnienia przesłanek „kształtowania praw i obowiązków konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy" oraz „braku indywidualnego uzgodnienia postanowienia umowy" z art. 385¹ § 1 k.c. w ramach sporów powstałych na tle umów kredytu powiązanych z walutą obcą (tzw. umów kredytów denominowanych albo umów kredytów indeksowanych), dokonując oceny spełnienia tychże przesłanek, sąd rozpoznający tego typu sprawę powinien brać pod uwagę fakt, iż z uwagi na powszechność sporów na tle umów kredytów powiązanych z walutą obcą treść zeznań konsumentów powinna w każdym przypadku być zestawiana z dokumentami znajdującymi się w aktach sprawy oraz okolicznościami związanymi z wykonywaniem konkretnej umowy kredytowej przez strony do czasu zakwestionowania jej ważności przez konsumenta?
3. Czy w przypadku jeżeli w ramach sporu powstałego na tle umowy kredytu powiązanej z walutą obcą (tzw. umowy kredytu denominowanego albo umowy kredytu indeksowanego) w ramach oceny przesłanki „kształtowania

praw i obowiązków konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy" z art 385¹ § 1 k.c. w zw. z treścią art. 385² k.c. konsument wskazuje, iż rażące naruszenie jego interesów wiąże wyłącznie z faktem wzrostu kursu waluty obcej, co nastąpiło już po zawarciu umowy, ocenić należy, iż w takiej sytuacji nie istnieją podstawy do uznania konkretnych postanowień umowy kredytu bądź regulaminu za niedozwolone w rozumieniu art 385¹ § 1 k.c., a tym samym powództwo w tego typu sprawie powinno zostać oddalone z uwagi na błędną podstawę roszczenia konsumenta?

4. Czy w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie wiąże konsumenta, możliwe jest przyjęcie, że taką umowę należy utrzymać w mocy z uwagi na fakt, iż za okres od dnia zawarcia umowy kredytu do dnia 24 stycznia 2009 roku strony takiej umowy mogą rozliczyć wzajemne roszczenia w ramach instytucji nienależytego wykonania umowy z art. 471 k.c., zaś w okresie od dnia 24 stycznia 2009 roku każda umowa kredytu powiązanego z walutą obcą może być realizowana bezpośrednio w walucie obcej z uwagi na treść art. 358 § 1 i § 2 k.c. w brzmieniu obowiązującym od dnia 24 stycznia 2009 roku?
5. Czy w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie wiąże konsumenta, możliwe jest przyjęcie, że taką umowę należy utrzymać w mocy z uwagi na fakt, iż także w okresie przed dniem 24 stycznia 2009 roku, kiedy to nastąpiła nowelizacja art. 358 § 1 i § 2 k.c., powszechnie przyjętym było stosowanie do przeliczeń walutowych kursu średniego NBP, a tym samym zastosowanie kursu średniego NBP w ramach przeliczeń walutowych przed dniem 24 stycznia 2009 roku było zgodne z treścią art. 56 k.c.?
6. Czy przesłanka „kształtowania praw i obowiązków konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy” z art 385¹ § 1 k.c. w zw. z treścią art. 385² k.c., w ramach sporów powstałych na tle umów kredytu powiązanych z walutą obcą (tzw. umów kredytów

denominowanych) zostaje spełniona w sytuacji, w której konsument oświadcza, iż w momencie zawierania umowy kredytu nie miał woli negocjowania postanowień umowy czy też w takiej sytuacji - w świetle takiego oświadczenia konsumenta - należy uznać, iż akceptacja przez kredytobiorcę wzorca umownego przedstawionego przez przedsiębiorcę, wyrażająca się w oświadczeniu konsumenta o braku woli negocjacji umowy - powoduje, iż konsument nie może w przyszłości powoływać się na okoliczność „braku negocjowania postanowień umowy” przy ocenie powyżej wskazanych przesłanek z art 385¹ § 1 k.c.?

Skarżący wskazał również na potrzebę dokonania wykładni przepisów prawa, których dotyczą przedstawione zagadnienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Sądu Najwyższego, powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) powinno spełniać wymagania stawiane zagadnieniu prawnemu przedstawianemu Sądowi Najwyższemu przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości (art. 390 § 1 k.p.c. – zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2014 r., I UK 361/13, z 14 września 2012 r., I UK 218/12), których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 maja 2015 r., III CZP 16/15, z 24 października 2012 r., I PK 129/12). Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu na okolicznościach mieszczących się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń, a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu.

Skarżący, wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne, powinien sformułować to zagadnienie, wskazać na wyłaniające się poważne wątpliwości interpretacyjne, przytoczyć argumenty prowadzące do rozbieżnych ocen i wykazać, że wyjaśnienie przedstawionego zagadnienia będzie miało znaczenie zarówno dla praktyki sądowej, jak i dla rozstrzygnięcia skargi kasacyjnej. Chodzi przy tym wyłącznie o poważne wątpliwości, wykraczające poza poziom zwykłych wątpliwości prawnych, które powstają niemal w każdym procesie decyzyjnym (zob. np. postanowienie SN z 26 października 2021 r., I CSK 266/21 oraz z 30 czerwca 2021 r., III CSK 53/21).

Natomiast oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych. Wątpliwości te i rozbieżności należy przytoczyć, przedstawiając ich doktrynalne lub orzecznicze źródła. Konieczne jest wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej. Powołanie się na omawianą przesłankę wymaga również wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa (zob. m.in. postanowienia SN z 11 stycznia 2022 r., II PSK 193/21; oraz z 20 stycznia 2022 r. I CSK 790/21).

Kwestie poruszane przez skarżącego zostały już wyczerpująco wyjaśnione w orzecznictwie SN i TSUE i obecnie nie wymagają dalszej analizy.

W ostatnich latach wiele kwestii dotyczących denominowanych i indeksowanych konsumenckich kredytów walutowych było przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z 26 maja

2022 r., II CSKP 650/22, z 13 maja 2022 r. II CSKP 293/22, II CSKP 405/22, z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, uchwała z 28 kwietnia 2022 r., III CZP 40/22), który, z uwzględnieniem zapadłych w tej dziedzinie prawa wyroków TSUE wypracował już jedną i stabilną linię orzeczniczą.

W ten sposób utrwaliło się stanowisko, zgodnie z którym w razie stwierdzenia abuzywności klauzuli umownej lub jej fragmentu, w sytuacji gdy nie istnieje możliwość dalszego wykonywania umowy, nieważność powinna zostać orzeczona co do zasady. Ocena zaś, czy umowę można dalej wykonywać po usunięciu postanowienia uznanego za niedozwolone należy do sądu rozpoznającego sprawę i wynika z wykładni konkretnej umowy zawartej przez strony.

Jednocześnie przesłankami stwierdzenia abuzywności klauzuli umownej są: brak indywidualnego uzgodnienia postanowienia umownego, jego sprzeczność z dobrymi obyczajami, rażące naruszenie interesów konsumenta. W przepisie tym zatem nie przewidziano uzależnienia orzeczenia w przedmiocie abuzywności od indywidualnych cech konsumenta, takich jak poziom jego wykształcenia lub zakres doświadczenia, z kolei konieczność oceny postanowień umownych na chwilę zawarcia umowy jednoznacznie wynika zarówno z orzecznictwa TSUE, jak i Sądu Najwyższego (zob. np. uchwała 7 sędziów SN z 20 czerwca 2018 roku, III CZP 29/17 oraz wyrok TSUE z 20 września 2017 r., C-186/16, R. P. Andriuc i in. przeciwko Banca Romaneasca SA.). Jednakże wskazanie na chwilę zawarcia umowy nie jest równoznaczne z przyjęciem, że powszechnie stosowane wówczas praktyki rynkowe mogą egzonerować przedsiębiorcę od odpowiedzialności za zawarcie w umowie przedstawianej konsumentowi postanowień niedozwolonych. Taki sposób rozumowania prowadziłby do absurdalnego wniosku, że ochrona może przysługiwać konsumentowi jedynie w przypadkach, w których przedsiębiorca zawiera w umowie adhezyjnej klauzule nietypowe, nieużywane przez innych przedsiębiorców w obrocie.

Abuzywność klauzul jest zatem oceniana na chwilę zawarcia umowy, a jej kryterium nie stanowi odniesienie do innych wskaźników czy stanów faktycznych, takich jak np. późniejsze zachowanie się przedsiębiorcy, wprowadzenie do porządku prawnego nowych przepisów prawa odnoszących się do podobnych

typów umów czy też ekwiwalencja świadczeń spełnianych przez konsumenta na podstawie klauzuli abuzywnej oraz świadczeń, jakie spełniałby na podstawie innej, hipotetycznej umowy zawartej z tym samym podmiotem.

Z tej przyczyny Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 1 i 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi do rozpoznania, o kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnął zaś na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 i § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie.

A.D.

[ł.n]